

תקציר דו"ח פעילות ועמדות הסטודנטים בקורסים מקוונים בתכנית "כלים שלובים"

סמסטר א' תשע"ה

ד"ר טל סופר
עינת ליבנה
טלי קהן

Virtual TAU

מאי 2015

תקציר

- בשנים האחרונות חלה צמיחה בקורסים המקוונים ובתכניות מקוונות לתואר אקדמי המוצעות על ידי מוסדות להשכלה גבוהה (Toven-Lindsey, Rhoads, & Lozano, 2015). קורסים אקדמיים מקוונים נתפסים כנושא קריטי באסטרטגיה ארוכת הטווח של מוסדות אקדמיים (Allen & Seaman, 2015; Parker, Lenhart, & Moore, 2011) וכחלק מתהליך השבחת ההוראה והנגשתה למגוון רחב של קהלי יעד (Macfadyen & Dawson, 2010; Roby et al., 2013). בשנת הלימודים תשע"ג אוניברסיטת תל-אביב שמה לה למטרה להעמיק את השימוש בטכנולוגיות למידה בהוראה האקדמית ולהנגיש קורסים אקדמיים מקוונים במלואם עבור הסטודנטים בקמפוס (Soffer & Cohen, 2015).

- בשנת הלימודים תשע"ד פותחו שמונה קורסים מקוונים מתחומי דעת שונים במסגרת תכנית "כלים שלובים"¹. הקורסים פותחו בשיתוף פעולה בין סגל ההוראה וצוות Virtual TAU ונלמדו בשנת הלימודים תשע"ה.

הקורסים פותחו על בסיס מבנה אחיד לאתר הקורס כאשר המודל הפדגוגי הותאם לתכני הקורס וצרכי המרצה. הקורסים נלמדים במערכת לניהול הלמידה Moodle. מבנה קורס כולל ארבעה מרכיבים עיקריים: **מידע כללי** על מרצה הקורס, סילבוס הקורס והנחיות לגבי אופן הלימוד בקורס המקוון; **מרכז תקשורת** בין סגל ההוראה והסטודנטים; **יחידות לימוד** המהוות את ליבת הקורס המקוון וכוללות את הרצאות השיעורים בוידאו, תקצירי שיעורים, מטלות וחומרי לימוד נוספים, כגון: חומרי קריאה ומילון מונחים **וחומרי ההעשרה**.

כלל חומרי הקורס (לרבות השיעורים, המטלות וחומרי הקריאה) היו פתוחים לסטודנטים מתחילת הקורס. יחד עם זאת, בכדי ליצור מסגרת למידה הוגדרו מועדים סופיים להגשת המטלות.

הדו"ח מציג את פעילות הסטודנטים ועמדותיהם ביחס להיבטים שונים של הלמידה בקורס מקוון, בארבעה קורסים שנלמדו במתכונת זאת בסמסטר א': "האבולוציה של האדם" - פרופ' יואל רק, "הבודהיזם המשוגע - חכמה, שיגעון ומודרניות בתורת הזן בודהיזם" - פרופ' יעקב רז, "לכתוב את השואה: היסטוריה, ספרות וזיכרון" - פרופ' דן לאור ו-"סיפור העין: המבט באמנות" - פרופ' אסף פינקוס. בקורסים השתתפו 657 סטודנטים.

- הנתונים על פעילות הסטודנטים נותחו מתוך לוגים הנאגרים באופן אוטומטי בשרת Moodle ומתעדים את הפעילות המתרחשת באתרי הקורסים. עמדות הסטודנטים נאספו באמצעות שאלון עמדות שפורסם באתרי הקורסים שבועיים לפני תום הסמסטר. על השאלון השיבו 40% מסך המשתתפים בקורסים (260 סטודנטים).

ממצאים

- **התנסות קודמת בקורס מקוון במלואו וסיבות להרשמה לקורס המקוון** - משאלון העמדות עולה כי רובם המכריע של המשיבים (95%) לא התנסו בעבר בקורס מקוון במלואו. הסיבות השכיחות ביותר להרשמה לקורס המקוון היו כאלה הנובעות מטעמי נוחות וגמישות בזמני הלימוד, במקום הלימוד ובבניית מערכת שעות, וכן מתוך עניין בתכני הקורס.

¹ תכנית "כלים שלובים": תכנית אקדמית המיועדת לתלמידי התואר הראשון, החושפת את הסטודנטים לתחומי לימוד ומחקר, שאינם מתחום הלימוד העיקרי שלהם.

- **מבנה הקורס** - מרבית הסטודנטים (92.5%-85.5%) ציינו כי מבנה הקורס ודרישותיו היו ברורים מאוד. כמו כן, ציינו כי יחידות הלימוד הוצגו באתר באופן ברור ביותר, הניווט בין חומרי הלמידה היה נוח ורצף הלמידה בין יחידות הלימוד היה הגיוני וברור.
- **הנגשת חומרי הלמידה** - מרבית המשיבים (82%) ציינו כי הנגשת כלל חומרי הקורס מתחילת הסמסטר סייעה להם בניהול הזמן במידה גבוהה מאוד.
- **מידת ההשקעה והעומס במהלך הקורס המקוון** - מרבית המשיבים (58%) ציינו כי הקדישו עד כשעתיים בשבוע בממוצע ללמידה בקורס, 36% ציינו כי הקדישו בין 2-4 שעות בשבוע ו- 6% ציינו כי הקדישו בין 4 ל-6 שעות שבועיות בממוצע. אחוז נמוך יחסית מהמשיבים סברו שהקורס היה עמוס ושרמתו הייתה קשה (19% ו-32%, בהתאמה).
- **תהליך הלמידה** – מעניין לראות כי מרבית הסטודנטים (78%) דיווחו כי צפו בוידאו כמעט לאורך כל הסמסטר (במהלך 10-13 שבועות) וזאת בעת שחומרי הקורס היו זמינים במלואם מתחילתו. עם זאת, 12% ציינו כי סיימו לצפות בכל קטעי הוידאו בשליש הראשון של הסמסטר (1-4) וכ-10% ציינו כי צפו בקטעי הוידאו במשך 5-9 שבועות.
- **אמצעי הלמידה** – הסטודנטים דיווחו כי החומרים השימושיים ביותר עבורם היו: קטעי הוידאו, מטלות הקורס ותקצירי השיעורים. אמצעים אלה דווחו גם כאמצעי הלמידה שתרמו במידה הגבוהה ביותר להבנת החומר הנלמד:
- וידאו** - הוידאו מהווה אמצעי למידה מרכזי בקורסים המקוונים בהיותו מחליף את ההרצאות הפרונטליות הנערכות בקורסים מסורתיים. בהכנת הקורסים חולקו שיעורי הוידאו למקטעים ועוצבו בהתאם לתכנים הנלמדים, לרבות שילוב מצגות. מרבית הסטודנטים (65%-80%) ציינו כי החלוקה למקטעים תרמה לתהליך הלמידה וכי המצגות תאמו לתכני השיעור.
- 79% מהסטודנטים דיווחו כי צפו בחלק ניכר או בכל קטעי הוידאו בקורס. יחד עם זאת, בניתוח של פעילות הסטודנטים באתרי הקורסים, נמצא כי שיעור הסטודנטים שצפו בקטעי הוידאו נע בין כ-80% ל-40%. מרבית הסטודנטים נכנסו לשיעורי הוידאו יותר מפעם אחת בממוצע (בין 1-7 פעמים). יש לציין כי בכל הקורסים נצפתה ירידה בשיעור הסטודנטים שנכנסו לקטעי הוידאו עם ההתקדמות ביחידות הלימוד. קטעי הוידאו הראשונים של יחידות הלימוד נצפו יותר בהשוואה לאחרונים. מועדי הגשת מטלות מצביעים על אחוזי צפייה גבוהים יותר בקטעי הוידאו הרלוונטיים.
- מטלות** – מרבית הסטודנטים סברו כי המטלות היו בהירות (76%), כי רמתן הלמה את החומר הנלמד (79%) וכי כמות המטלות הייתה סבירה (59%). כמחצית מהמשיבים (53%) ציינו כי המשוב למטלות תרם במידה גבוהה להבנת החומר.
- תקצירי השיעורים** – קיימת שונות בצריכת תקצירי השיעורים על ידי הסטודנטים בקורסים השונים. אחוז הסטודנטים שצרכו את התקצירים נע בין 80% ל-50%, אולם ישנה ירידה באחוזים אלה עם התקדמות הקורס, בהלימה לירידה בצפייה בשיעורי הוידאו.
- חומרי קריאה ומשאבים נוספים** - בחינת פעילות הסטודנטים בקורסים מראה כי חומרי הקריאה שנצרכו על ידי מספר הסטודנטים הגבוה ביותר היו חומרים שהוכנו במיוחד בעבור הקורס המקוון (כגון: מילון מונחים, תרשימים, דפי מידע ותקצירי השיעור כפי שפורט לעיל) וחומרים הקשורים במטלות או במבחן (מאמרים למטלה, שאלון מבחן לדוגמא, מצגות

חזרה למבחן). כמו כן, 43% מהסטודנטים ציינו כי נעזרו בחומרים מהרשת, 18%-20% נעזרו באנשים וברשתות חברתיות ו-13% נעזרו בחומרים מודפסים.

- **תקשורת ומפגשים –**

תקשורת עם סגל ההוראה - תכתובת ענפה התקיימה בין הסטודנטים לבין סגל ההוראה באמצעות הדואר האלקטרוני. כמו כן, סגל ההוראה פרסם הודעות בפורום "הודעות המרצה" והשיב על שאלות הסטודנטים בפורום שאלות ותשובות. מהשאלון עולה כי שיעור גבוה יחסית מהמשיבים (64%) סברו במידה גבוהה מאוד כי התקשורת עם הסגל הייתה מספקת.

תקשורת בין הסטודנטים - בחינת פעילות הסטודנטים בפורומים מציגה היקף נמוך יחסית של פעילות לצד תקשורת ענפה ברשתות החברתיות: שיעור הסטודנטים שכתבו בפורומים נע בין 9%-15% ומספר ההודעות שכתבו נע בין 17-95. מהתכתובת בפורומים אנו למדים כי בחלק מהקורסים נפתחו ערוצי תקשורת חיצוניים לאתר, כדוגמת פייסבוק. ממצאים אלה מתיישבים עם תשובות הסטודנטים על השאלון; רק 9% מהמשיבים ציינו כי השתמשו בפורום הסטודנטים באתר הקורס ו-54% מהמשיבים ציינו כי הכלי העיקרי בו התקיימה תקשורת עם סטודנטים היו רשתות חברתיות.

מפגשים – הממצאים מלמדים כי אחוז ההיענות וההשתתפות של סטודנטים במפגשים (שאינם מוגדרים כחובה) הינו נמוך (בין 14% ל-17% בלבד בשני מפגשים מקוונים). ממצא זה תואם את הממצאים העולים מהשאלון, לפיהם מעטים מהסטודנטים (24%) סברו כי שילובם של מפגשים בקורס (מקוונים או פנים מול פנים) תורמים ללמידה ומעטים (17%-26%) מעוניינים במידה גבוהה בשילוב מפגשים כאלה בקורס. חשוב לציין כי ניתוח המפגשים מלמד על פעילות ערה במהלך המפגש, כאשר מרבית המשתתפים שנכחו נשאו לאורך כל המפגש, העלו שאלות והשתתפו בדיון.

- **שביעות רצון כללית בקורס** - שביעות הרצון הכללית של הסטודנטים בקורסים המקוונים הייתה גבוהה מאוד, מרביתם (71%-82%) סברו במידה גבוהה מאוד כי הקורס תרם להם רבות להבנת הנושא, הקורס היה מעניין ולשביעות רצונם. כמו כן, מרביתם ציינו כי חשו מוטיבציה גבוהה בלמידה המקוונת.

- **מבט לעתיד** – לאור שביעות הרצון הגבוהה שהביעו הסטודנטים מהלמידה בקורס המקוון נראה עפ"י התוצאות כי שיעור גבוה מהמשיבים (69%) יהיו מעוניינים להשתתף בקורסים מקוונים נוספים, כרבע מהמשיבים (26%) מתלבטים ורק אחוז נמוך (5%) ציינו כי לא יהיו מעוניינים להשתתף בקורסים מקוונים נוספים.

ביבליוגרפיה

- Allen, I. E., & Seaman, J. (2015). *Grade Level: Tracking Online Education in the United States*. Retrieved from: <http://onlinelearningconsortium.org/read/survey-reports-2014/>
- Macfadyen, L. P., & Dawson, S. (2010). Mining LMS data to develop an “early warning system” for educators: A proof of concept. *Computers & Education*, 54(2), 588-599.
- Parker, K., Lenhart, A., & Moore, K. (2011). *The digital revolution and higher education: College presidents, public differ on value of online learning*. Washington, DC: Pew Research Center Social & Demographic Trends.
- Roby, T., Ashe, S., Singh, N., & Clark, C. (2013). Shaping the online experience: How administrators can influence student and instructor perceptions through policy and practice. *The Internet and Higher Education*, 17, 29-37.
- Soffer, T., Cohen, A. (2015) Implementation of Tel Aviv University MOOCs in Academic Curriculum. *The International Review of Research in Open and Distance Learning* 16 (1), 80-97.
- Toven-Lindsey, B., Rhoads, R. A., & Lozano, J. B. (2015). Virtually unlimited classrooms: Pedagogical practices in massive open online courses. *The Internet and Higher Education*, 24, 1-12.